

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorm Omnium Generalium Et Provincialium Collectio Regia

Ab anno MCXVIII. ad annum MCLXXIX.

Parisiis, 1644

Concilium Tronense, Quo Victor Antipapa eiusque fautores schismatici,
iudicio 17. cardinalium, & 124. episcoporum excommunicati fuerunt, anno
MCLXIII. sub Alexandro III. Sermo Habitus In Concilio ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-15588

CONCILIVM LONDONIENSE,
QVO THOMAS, THEOBALDO
 defuncto, electus est Cantuariensis archiepiscopus an-
 no MCLXII. sub Alexandro III.

NOTA.

^a *Concilium.*] De hac Synodo Baronius ex actis vitæ sancti Tho-
 mæ ab Eduardo conscriptis, & apud Surium tomo 6. die 29. Decem-
 bris extantibus, ista: Anno (scilicet 1162.) Londini in Anglia genera-
 le Concilium celebratur, conuenientibus omnibus episcopis ad sub-
 rogandum metropolitanum Angliæ totius antistitem Cantuarien-
 sem archiepiscopum, defuncto feria secunda paschæ Theobaldo ar-
 chiepiscopo, cum sedisset annis viginti duobus. Conuenit simul &
 rex ad hoc ipsum, communibusque omnium votis electus est Thomas
 ex cancellario. Hæc Baronius.

CONCILIVM TVRONENSE,
QVO VICTOR ANTIPAPA
 eiusque fautores schismatici, iudicio 17. cardinalium,
 & 124. episcoporum excommunicati fuerunt, anno
 MCLXIII. sub Alexandro III.

SERMO HABITVS IN CONCILIO
 TVRONENSI.

Sermo sy-
 nodicus in-
 ter epistolas
 Arnulphi.

HODIERNVM sermonem, domini & patres mei, mihi
 domini nostri, qui præsidet, Romani videlicet pon-
 tificis, iniungit auctoritas. Et ego quidem munus iniun-
 ctum magis de necessitate obedientiæ, quam de animi vo-
 luntate suscipio. Mallem vt in alium declinasset ista di-
 gnatio, cuius & vita commendabilior esset, & maior tam
 scientiæ quam eloquentiæ plenitudo. Quis enim ego sum,
 qui in auribus tot, tam prudentium, tam venerabilium
 personarum quemlibet mihi debeam vsurpare sermo-
 nem? Sed & quis ego sum, qui mandato Romani ponti-
 ficis audeam obuiare? Angustiæ mihi sunt vndique: inter
 verecundiam & necessitatem constitutus. Altera me mo-
 net vt fileam; altera quasi quadam violentia pertrahit ad
 loquendum. Obediendum est sine mora, sed verecundia
 linguam

ANNO
CHRISTI
1169.

linguam reprimat, obstruit intellectum, & a facie reuerentia vestra stupore quodam reddit pauidum & confusum. Scio enim quia tria solent in prædicatore requiri, sanctitas conuersationis, plenitudo scientia, fecundior eloquentia vena. Sanctitas conuersationis inquiritur: quia nisi fuerit prædicatoris commendabilis vita, non erit eius prædicatio gratiosa. Cuius enim vita contemnitur, restat vt & prædicatio contemnatur. Timere habet, ne forte incipientem loqui statim vox diuina reprimat & condemnet: *Quare tu enarras iustitias meas, qui proiecisti sermones meos retrorsum?* Perfectio scientia quæritur, vt habeat prædicator, vnde possit de thesauro cordis sui proferre noua & vetera, & eruditum nouerit expectantibus explicare sermonem, & secundum personarum qualitates temperare quod dixerit: vt sciat quibus debeat lac potum dare, non escam, quibus solidiorem cibum habeat ministrare. Eloquentia desideratur: ad quid? Quia sicut si non habuerit scientiam, non habebit quid dicat; ita nisi habuerit eloquentiam, non habebit quomodo dicat. Vtrumque autem necessarium est, & habere quid dicas, & scire quomodo dicas. Sententiarum siquidem excellentia sermonis elegantiam quærit, vt verborum dignitas rerum maiestati respondeat, & sibi inuicem quasi concentu quodam res & verba concurrant. Ita est, vt sermo prædicatoris omni acceptione dignus sit, requiritur in prædicatore religio ad reuerentiam sermonis, scientia ad doctrinam, eloquentia, vt commendet ad gratiam, vt scilicet sermo sanctus sit, prudens sit, illustris sit. Ego vero, qui vobis producitur in medium, nihil habeo penes me nisi conscientiam peccatricem, minorem scientiam, eloquentiam imperfectam. Et ideo opportunius mihi fuerat filere quam loqui, pasci quam pascere, & aures vobis potius exhibere quam linguam. Nulla mihi in memet ipso fiducia est, sed ad sanctitatem præcipientis & merita vestra conuertor: quibus intercedentibus aliquid mihi fortassis largietur gratia illius qui dixit: *Aperi os tuum,* & ego adimplebo illud. Os meum obedientia necessitas aperit, vtinam gratia eius per merita vestra sermone adimpleat opportuno.

In omni itaque sermone, domini & patres mei carissimi, videtur mihi quia circa id quod principaliter intenditur,

Concil. Tom. 27.

Y y

duo sunt studiosius obseruanda, causa scilicet & tempus. Et causam quidem ratio subministrat: tempus autem opportunum reddit occasio: occasio autem est opportunitas sumpta ex tempore: sicut viro placuit eloquenti, ita est. Nisi id quod dicitur, causam de ratione contrahat euidentem, ipsum ducitur otiosum: si importune dictum fuerit, reputatur infestum. Quæ autem otiosa vel infesta sunt, raro desideratos assequuntur euentus. Et ideo cum multa de scriptis sanctis possent vtiliter ac probabiliter in commune proferri, ad ea potissimum sermo conuertendus est, ad quæ nos & vrgens necessitas impellit, & euidens inuitat vtilitas; ad tentandum vobiscum de vnitatem & libertate ecclesiæ Dei. Sine his enim duabus non potest ecclesia salua consistere, sed nec consistere quidem. Quia nisi ecclesia habuerit vnitatem, non erit vna: si vna non fuerit, non erit. Omne enim quod est, ideo est, quia vnum est: quod autem vnum non est, amittit pariter cum vnitatem substantiam. Item nisi habuerit libertatem, misera erit. Pro eodem autem ei est, miseram esse, & non esse. Imo deterius

Matth. 26. est miseram esse quam non esse. *Melius*, inquit, *ei erat, si natus non fuisset homo ille*; de Iuda dictum est. Quoniam melius erat ei natus non esse, quam ad eiusmodi miseriam natus esse. Ideo, domini & patres carissimi, vt status ecclesiæ conseruetur incolumis, oportet vnitati eius & libertati sollicitè prouideri.

Vtraque enim his diebus, hac tempestate, sicut nos miserabiliter experimur, multis vrgetur incommodis, multis iniuriis infestatur. Quia alteram scindere nititur schismaticorum ambitio: alteram quærit auferre violentia tyrannorum. Vtrumque tamen eis per Dei gratiam erit impossibile. Impossibile siquidem est, spirituale ecclesiasticæ vnitatis scindere sacramentum, quod inter Christum & ecclesiam, ipso Patre auctore, indissolubili foedere conexum est & firmatum. Impossibile est suam ecclesiæ Dei tollere libertatem, quam dominici sanguinis consecrauit effusio. Licet enim paleæ de area Domini quandoque ventilabro leuitatis aut vanitatis auolent & abscedant; propter abscessum tamen earum non minuitur fructus area, sed purgatur. Item licet principes tenebrarum aduersus ecclesiam Dei vehementer insurgant, portæ tamen inferi

ANNO
CHRISTI
1163.

aduersus eam praualeere non possunt. Ita, domini mei, salua nobis semper est vnitas, salua semper est libertas ecclesie: quia neque tunica inconsutilis scindi potest, neque Christi sanguis in irritum deuocari. Et licet exierint a nobis aliqui, qui nobiscum erant, sed de nobis non erant; non est scissa tamen veritas vnitatis propter eos quos separauit a nobis propriae malitia prauitatis. Et licet ii, quos diximus, tyranni terrarum circa temporalia bona, & ipsa etiam corpora nostra defauiant, vt edant carnes nostras, infirmantur & cadunt; & sic circa diripiendas inutiles sarcinas occupantur: ecclesia tamen Dei nihilo minus quaerenda sunt libera potestate disponit: imo etiam ipsos quasi seruos nequam spiritali potestate retrudit in carcerem; vbi eos nimirum quasi compedibus quibusdam, vinculo anathematis, & opprobrio perpetuae maledictionis astringit. In quo etiam laudabile videtur operari virtus diuina miraculum, dum nobis in vnitatem nostram & libertatem degentibus, ipsi se solos ab vnitatem catholica separant, & detestandae subiiciunt seruituti. Nos tamen, carissimi * fratres & domini, non debemus malum pro malo reddere, neque vinci a malo, sed vincere in bono malum.

Et ideo ad reuocationem eorum qui foris sunt summa caritate debemus intendere, vt ipsi vnitati nostrae possint, Domino miserante, connecti: quatenus ii, qui quietem ecclesiasticae libertatis impugnant, meliore ducti consilio respiciant, & tam de reuocatione eorum, quam istorum poenitentia crescat fecunditas vnitatis, & inconcussa seruetur desiderandae tranquillitas libertatis. Ad hoc scilicet omnem nos conuenit diligentiam adhibere, omnem propter hoc sustinere vexationem, omne periculum experiri, hoc enim speciale debitum nostrae professionis. Episcopi sumus, ad hoc sacramentis ecclesiasticis sanctificari volumus, ditari beneficiis, honoribus illustrari. Ex ea etiam causa hic primas obtinemus in Concilio cathedras, primos in coenae recubitus, salutationes in foro. Ex eadem causa populorum nobis multitudines inclinantur, vt de manu nostra partem aliquam commissae nobis benedictionis accipiant. Quarunt enim accipere de plenitudine nostra, quod nos accepimus de plenitudine Christi.

Concil. Tom. 27.

Yy ij

Psal. 132.

Hic ordo est: *Vnguentum præcedit in capite, a capite descendit in barbam, barbam quidem Aaron: a barba usque in oram vestimenti defluxit.* A capite scilicet Christi in barbam, nempe prælatos ecclesiæ; a prælatis in populum, in subiectos. In capite autem omnis perfectionis est plenitudo, omnis perfectio plenitudinis. In ipso enim inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, solide scilicet & perfecte: in ipso omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi: in ipso totus Spiritus Patris. Nihil ibi perfectioni detractum est, nihil ibi plenitudini derogatum. Et de plenitudine ista nos omnes accepimus maiores & minores. De plenitudine quidem, sed non plenitudinem ipsam: sibi enim plenitudinem reseruauit: circa nos autem diuisiones gratiarum factæ sunt. Vnus autem Spiritus, qui operatur omnia in omnibus, non omnia in singulis: diuidit enim singulis prout vult; vbi enim vult spirat, & quantum vult inspirat. Nos autem in medio constituti inter Christum & populum, priuilegium gratiæ consecuti sumus, & prærogatiuam dignitatis adepti. Priuilegium gratiæ, quia prius & copiosius nobis infunditur, quod a nobis in alios transfundatur: prærogatiuam dignitatis, quoniam superiores & propinquiores sumus. Superiores, quoniam constituti sumus principes super omnem terram. *Constitues eos*, inquit, *principes super omnem terram.* De apostolis dictum est vti que, & de nobis, qui loca apostolorum, minoribus reuera meritis, sed maioribus consolationibus, obtinemus.

Psal. 44.

Psal. 138.

I. an. 15.

Luc. 8.

Qualis autem est hic principatus noster? vti que sublimis & fortis: *Nimis*, inquit Propheta, *honorati sunt amici tui, Deus: nimis confortatus est principatus eorum.* Propinquiores sumus: amicos siquidem nos appellat, & ad argumentum propinquioris amicitiae indultas nobis, non partem, sed copiam totius familiaritatis ostendit: *Iam non dicam*, inquit, *vos seruos, sed amicos meos, quia omnia quæ audiui a Patre meo, nota feci vobis.* Verum est, *nobis datum est nosse mysterium regni Dei: ceteris autem in parabolis, ut videntes non videant, & audientes non intelligant.* Nos habemus oculos intuendi, & aures audiendi. Multa & magnæ sunt circa nos dignationes tuæ, bone Iesu, multa & inestimabilia beneficia tua. Gratia tua vltro nos præuenit, & subsequitur: nihil, aut parum est, quod meritis nostris arrogare

ANNO
CHRISTI
1145.

ANNO
CHRISTI
1153.

possimus, cum tu gratiam per gratiam semper effusa munificencia largiaris. Quid ergo retribuemus tibi? *Quid retribuam,* inquit, *Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Psal. 115. Quæritne sibi restitui? quærit reuera: quoniam grauis etiam exactor est. Non conuertit debitorem suum in sortem tantum, sed etiam in vsuras: *Quare,* inquit, *non posuisti pecuniam meam ad mensam, ut cum redirem, utique cum vsuris eam exegissem a te?* Luc. 19. Quia ergo sibi retribui quærit, consulamus Prophetam, quid tantæ maiestati digne possit in causam retributionis offerri. Expediit nobis, ut qui nos de qualitate nostri principatus edocuit, nihilo minus de quantitate retributionis edoceat.

Oportet enim, ut quod nomine retributionis offertur, ad honorem cedat, accedat ad gratiam: alioquin non parit gratiam, sed offensam. Audiamus ergo quid dicat: *Constitues eos principes super omnem terram.* Psal. 44. Ecce meritum eius circa nos. Quid autem sibi retribui quærat, consequenter adiungit: *Memores erunt nominis tui Domine.* Memoriam nominis sui tantum sibi quærit nomine retributionis offerri. Cuius nominis? nempe multa nomina habet. Habet quædam nomina de veteri instrumento significationis abscondita: habet quædam ad nouum specialius pertinentia testamentum, suauitatem redolentia, exhibentia gratiam. Quæ quamuis constet originem traxisse de veteri, plus tamen celebritatis & frequentia de præsentis nouitate sumpserunt. Quæ sunt illa? Iesus Christus. Iesus interpretatur Saluator, Christus vnctus; vbi vnctio, ibi suauitas. Manifeste nomen illud, Christus, suauitatem redolet vnctionis, Iesus salutis gratiam repromittit.

Credo tamen quod in hoc loco Propheta aliud nomen quærat intelligi, quoniam nomina illa, propter suauitatem & gratiam, deuotionem quidem & fiduciam præstant; hic vero alterius cuiusdam nominis memoriam quærit, cuius seueritas nobis cautelam diligentia & timorem reuerentia donet: quod est illud? Deus, Deus interpretatur timor. Ipse autem in hoc loco timentes esse nos exigit & prudentes. Commisit enim nobis hereditatem suam, quam nisi timentibus non committit: *Dedisti,* inquit, *hereditatem timentibus nomen tuum, Domine.* Psal. 60. Hereditas autem eius illa est, quam ipse a Patre merito & postulatione passionis

Psal. 4.

accepit: *Postula*, inquit, *a me*, & *dabo tibi gentes hereditatem tuam*. Hereditas autem hæc vniuersitas fidelium est, quæ nomine censetur ecclesiæ, quæ catholicam continet vnitatem. Hanc fidei nostræ credidit, hanc sollicitudini commendauit. Ad curam igitur & custodiam eius cum omni timore omnem nos oportet diligentiam adhibere. Nulla nos abstertere debet comminatio, nulla persecutio retardare. Participes consolationum facti sumus? iustum est vt focii simus etiam tribulationum. Ex aduerso stare nos conuenit, & opponere nosmetipsos murum pro domo Israel. Quod sane nobis non facile quidem, sed possibile tamen erit, si constanter in vnitatem catholicam consenserimus permanere.

ANNO
CANTON
1169.

Hebr. 10.

1. Iou. 5.

Porro fratres sumus ex eodem patre Christo, & ex eadem matre ecclesia, per regenerationem aquæ & Spiritus, de filiis iræ translati in adoptionem gloriæ filiorum Dei. Bonum itaque est, quia vtile: iucundum, quia delectabile, nos hac spiritali fraternitate coniunctos in vnitatem consistere, vt sit scilicet nobis, sicut in primitiua ecclesia, multitudini credentium cor vnum & anima vna, fit in nobis vnus spiritus, vna fides. Vnitas enim fidei concordiam parit: concordia mater est vnitatis. Vnitas vero fidei tribuit libertatem; ex fide siquidem vita nobis & victoria est: *Iustus*, inquit, *meus ex fide viuit. Et hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. Sed & sancti per fidem vicerunt regna: regnum satanæ, regnum mundi, regnum cælorum. Et de regno quidem mundi, & regno satanæ manifestius: sed & regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud: ita omnia regna vnitas fidei, & fides vnitatis expugnat.*

Isa. 50.

Totis itaque studiis debemus insistere, & alter alterum cohortari, vt stemus simul. Quia si steterimus simul, alteri ab altero plus fiduciæ & virtutis accrescet. Si steterimus simul, aduersariis nostris non tantum resistere poterimus, sed & cum fiducia prouocare. Si steterimus simul, ecclesia Dei apparebit terribilis vt castrorum acies ordinata: *Stemus*, inquit ille propheta, *stemus simul. Quis est aduersarius meus? quis contradicit mihi? accedat ad me. Quia aliquem sibi fenerat fideliter assistentem, cum fiducia loquebatur. Nos quoque, domini & patres mei, habemus aliquos no-*

ANNO
CHRISTI
1163.

bis fideliter assistentes. Habemus enim assistentem nobis gratiam ciuium supernorum : habemus assistentia nobis merita & orationes vestras : habemus assistentem nobis fidem & deuotionem catholicorum regum , qui vnitatem catholicam nobiscum & verbo profitentur , & operibus exequentur : omnes fere , quicumque censentur nomine Christiano. Comparatione vero tantæ multitudinis modica est vnus exceptio , vnus siquidem excipitur , & ipse solus. *Væ autem soli , quia si ceciderit , non habet subleuan-* Ecl. 4.
tem.

Sed & ipse per misericordiam Dei conuertetur & viuet : quoniam ipse est inter principes terræ multa prudentia & virtute laudabilis , nisi gloriam suam diuinæ gloriæ præponere decreuisset. Vtinam humilietur sub potenti manu Dei , & principatum ecclesiæ suo præesse principatui recognoscat : utinam intelligat , quia si Christum sponsum scilicet ecclesiæ Dominum confitetur , necesse habet & ecclesiam , quæ sponsa est , nihilo minus dominam confiteatur. Præterea specialem causam habet , qua sanctam Romanam ecclesiam dominam recognoscere debet : alioquin manifestissime poterit reus ingratitude apparere. Si enim ad veteres recurramus historias , certum erit , prædecessores eius imperium non de alio iure , quam de sola sanctæ Romanæ ecclesiæ gratia percepisse. Nihil igitur plus iuris vendicare principes possunt , quam quod in eos contulit dignatio largientis. Præterea habemus assistentem nobis etiam Christum. Neque enim ecclesiam ea nobis conditione tradidit , ut relinqueret. Semper assistit : *Non relin-* Ioan. 14.
quam , inquit , vos orphanos : vado , & venio ad vos , vobiscum vsque ad consummationem sæculi permanfurus , adiutor itaque & protector nobis est in salutem.

Cum adiutorio itaque tot assistentium nobis nulla nos debet absterere comminatio , nulla persecutio reuocare : imo stare debemus ex aduerso , & opponere nosmet ipsos murum pro domo Israel. *Fidelis autem Deus , qui non* 2. Cor. 1.
patietur vos tentari supra id quod potestis , sed faciet cum tentatione prouentum , ut possitis sustinere : Imo etiam ad confidentiam victoriæ obtinendæ suo nos inuitat exemplo : *Confidite , inquit , ego vici mundum .* Si semel victus est , non Ioan. 16.
erat inuincibilis mundus ; facilius nobis erit victoria vi-

Thren. 1.

Etum vincere, quam inuictum. Christus vincendum ag-
gressus est, & deicit. Dicebatur aliquando: *Vide Domine,*
& *confidera, quoniam erectus est inimicus*: nunc autem dici-
tur, quoniam deiectus est inimicus. Fiducialiter aggredi
possumus iacentem & victum: quia si deiectus est, non
resurget: si victus, non præsumet. Nulla ipsius ex hoc nunc
resurrectio vel præsumptio præualebit. Timeo tamen ne
aliquis forte submurmuret, præsumptuosum dicens æmu-
lari tantæ perfectionis exemplum. Facile, inquit, erat Chri-
sto mundum vincere, qui creauerat mundum. Omnipoten-
s enim nomen eius, cui idem est & velle & posse, mihi
non ita, quoniam infirmus sum, & conturbata sunt omnia
ossa mea. Omne scilicet robur naturæ meæ peccati corru-
ptione concussum, & ideo substantia mea tamquam nihi-
lum coram ipso.

Sed nequaquam, domini & patres mei, diffidendum,
nequaquam desperandum est: quia sicut verba Christi
nobis ad doctrinam, ita opera proponuntur ad formam.
Et sicut per doctrinam impossibile nobis est scientiæ illius
plenitudinem obtinere, ita per exempla ad æqualitatem
virtutum eius non poterimus peruenire. Sed licet attingere
non valeamus eminentiam maiestatis; proficere tamen
poterimus ad aliquam saltem similitudinem sancti-
tatis. Proderit imitari, etsi nemo valeat adæquari, citra
perfectionem eius subsistit nostra perfectio: prosequi de-
bemus, etsi consequi non possimus. Non eisdem passi-
bus, sed eodem tramite, eisdem est vestigiis insistendum.
Quod si aliqua etiam de hominibus exempla quærantur,
multos homines victores mundi poterimus inuenire. Vi-
deamus Apostolum, hominem scilicet peccatorem, sicut
& nos, non quantum nos, qui dicit se minimum apostolo-
rum, & indignum vocari apostolum, quoniam persecu-
tus est ecclesiam Dei: *Bonum, inquit, certamen certavi, cur-
sum consummaui, fidem seruauit: de cetero reposita est mihi coro-
na iustitiæ.* Certauit Apostolus, de certamine victoriam,
de victoria consecutus est coronam. Cucurrit, & consum-
mauit cursum, ideoque brauium affecutus est: idem bra-
uium quod corona. Tu autem quis es, qui quæris coro-
nam sine victoria, vel sine concertatione victoriam? Im-
possibile est de facto sine concertatione vicisse, improba-
bile

1. Cor. 15.

2. Tim. 4.

ANNO
CHRISTI
1163.

bile est de iure coronam sine victoria postulare. Neque enim coronabitur, nisi qui legitime certauerit, lex autem certaminis perseverantia est. *Qui enim perseverauerit usque in finem, hic saluus erit*, idem profecto salus, quod brauium & corona. Math. 10.

Amplius, si maior vobis de hominibus placeat pluralitas exemplorum, infinita fere martyrum millia nobis occurrent, qui ad certamen istud toto desiderio occurrunt, & demum victoriam cruentam quidem, sed tamen cum latitia & gloria, perceperunt. Numquid non ibant apostoli gaudentes a conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati? Numquid non Stephanus inter lapides ipsos pro lapidantibus supplicat & exorat? Numquid non Petrus & Andreas de cruce prædicant veritatem? Numquid non Laurentius de craticula tyranno lætabundus insultat? Numquid non carnifices ipsos ad equuleum præuenire inuincibilis Vincentii fortitudo festinat? Sed & si de infirmiore sexu quærat exemplum, Agatha lætissime & gratulanter ibat ad carcerem, & quasi ad epulas inuitata, agonem suum Domino precibus commendabat. Prius me deficiet dies, imo totum longioris anni spatium expirabit, quam sanctorum victoriæ plane valeant enarrari. Hi reuera fuere viri fortes, & ad bella doctissimi, qui humilitate superbiam, tyrannidem patientia deuicerunt. Ceterum benignius agit cum infirmitate nostra misericors & miserator Dominus. Ipse enim conscius est infirmitatis nostræ, utpote qui nouit figmentum nostrum. Tolerabilem itaque facit patientiam nostram. Reuera, sicut dictum est, facit cum labore prouentum. Nulla ergo aduersum nos veteris sæuitiæ commenta procedunt, imo etiam sustinemur in equis & curribus ambulare, in magnis quandoque & mirabilibus super nos epulari splendide, preciosis indui honoribus, & diuitiis abundare. Paupertatem Christi verbo prædicamus, sed minus exhibemus exemplo: nisi quia fortasse paupertatem eius in nobis spiritualiter diuitiarum contemptus & humilitas sancta restaurat. Neque enim requiritur a nobis diuitiarum indigentia, sed contemptus. *Diuitiæ*, inquit, *si affluent, nolite cor apponere*, non dixit, *Ne affluent, sed ne cor apponatur*. Porro cor prohibuit appone- 1. sal. 61.

Concil. Tom. 27. ZZ

re, sed non manum. Profecto Propheta in omni affluentia diuitiarum pauperem se prædicat & egenum. Possumus itaque licite diuitias possidere, si tamen earum nos non reputauerimus dominos, sed ministros. Si intellexerimus patrimonium pauperum esse patrimonium Christi, si prouentibus ecclesiæ, si pauperum necessitatibus erogantur. Alioquin fures & latrones nos ratio manifesta conuincet, si res alienas inuitis dominis nostro præsumperimus arbitrio contrectare.

Quia igitur distribuendæ sunt, non retinendæ diuitiæ, nusquam iustius, nusquam possunt liberalius erogari, quam in eos, qui exulantem ecclesiam prosequuntur, qui propter causam Christi rerum suarum dispendia pertulerunt. Causa communis est, sed in eos omne detrimentum, omnis est conuersa vexatio. Nos enim intra domesticos parietes nostros tribunalia nostra sublimeret insidemus: ipsi de sedibus suis contumeliose & violenter eiekti peragrunt regiones. Nobis omne solatium cum affluentia diuina pietas administrat: ipsi de manibus alienis subsidia vitæ cum silentio patienter expectant. Nobis necessariorum nostrorum & familiarium ordo longus assistit: ipsi inter ignotos vitam quasi solitariam degere compelluntur. Si quam tamen eis consolationem emendicata suffragia præstiterunt, indignum est ab eis beneficia quærere, quibus tu consueueris exhibere. Aperiamus itaque eis viscera pietatis, & in eos omnem compassionis & venerationis effundamus affectum, ipsosque cum omni beneficentia & gratia complectamur: quia tunc adimplebimus legem Christi, si alter alterius inuicem onera comportemus. Viri prudentes sunt & multa commendabiles honestate, quos Dominus elegit tamquam aurum in fornace probandos, vt per eos impendio personarum & rerum ecclesiæ victoria consummetur. Felices sunt, quibus datum est pro æternis transitoria commutare. Feliciores sunt, qui mortem vel corporales iniurias sunt experti, & impreciablem sanguinem Christi suo indigno & corruptibili sanguine compensarunt. Quid enim? Numquid sanguinem Christi in causam nostræ redemptionis expendimus, vt ipsum ei in tempore, retributionis scilicet, cum ipse requisierit, solueremus? Mutuatus est peccator, & non soluet:

ANNO CHRISTI 1163.

nos autem, Domino miserante, soluemus, qui confitemur nos non artificio ciuili, sed re ipsa interueniente naturaliter obligatos. Vtinam, bone Iesu, detur & mihi tecum pro spiritualibus tuis temporalia mea commutare ! Vtinam sanguinem meum tibi pro tuo recipere placeat in solutum ! Vel quia crediti & debiti sanguinis, scilicet tui & mei, inuicem æstimatio non concurrat, saltem benignissima acceptilatione liberatus absoluar, qua scilicet consueuisti iustitiam accepto ferre sine operibus, & præmia sine meritis, pro gratia scilicet bonæ actionis gratiam retributionis inferre.

TITVLI
CANONVM CONCILII
TVRONENSIS.

I. <i>Vt prebende qualibet non recipiant sectiones.</i>	VI. <i>Vt clerici auaritiam fugiant.</i>
II. <i>Clericis usura prohibentur.</i>	VII. <i>Vt decani vel archipresbyteri ad causas ecclesiasticas terminandas ab episcopis non constituentur.</i>
III. <i>Vt laici ecclesiastica non usurpent.</i>	VIII. <i>Vt religiosi secularia studia vitent.</i>
IV. <i>Vt cuncti Albigensum hereticorum consortium fugiant.</i>	IX. <i>Inualidas esse hereticorum ordinationes.</i>
V. <i>Vt sacerdotes annuo precio ad regendas ecclesias non conducantur.</i>	

PRÆFATIO.

ANNO igitur incarnationis dominicæ MCLXIII. indictione vndecima, anno quarto sui pontificatus, quarto Kalendas Iunii, sæpe dictus Alexander papa in ecclesia sancti * Mauriti Turonis Concilium celebrauit, in quo interfuerunt secum cardinales numero 17. episcopi 124. abbates 414. & aliorum, tam clericorum, quam laicorum maxima multitudo. In quo nimirum apostolica constituta sunt roborata, & hæc noua promulgata capitula.

CANONES.

I.

Maioribus ecclesiæ beneficiis in sua integritate manentibus, indecorum nimis * videtur, vt * mi-

Concil. Tom. 27.

Zz ij

* esse videtur, * iunio-tes

nones clericorum præbendæ recipiant sectiones. ^{Assis}
Idcirco vt in magnis, ita quoque in minimis suis ^{Carum}
membris * firmam habeant ecclesiæ vnitatem: di- ^{Assis}
uisionem præbendarum aut dignitatum permuta- ^{Faciens}
tionem fieri prohibemus. ^{relica}

I I.

Plures clericorum (quod mœrentes dicimus)
eorum quoque qui prius * secundum professione, ^{facili}
votis & habitu reliquerunt, dum communes vsu-
ras quasi manifestius damnatas exhorrent, com-
modata pecunia indigentibus, possessionem eo-
rum in pignus * accipiunt, vltra sortem. Idcirco ^{& pro-}
generalis Concilii decernit auctoritas, vt nullus ^{ueniam}
amodo constitutus in clero, vel hoc vel aliud vsuræ ^{fructus}
genus exercere præsumat. Et si quis hactenus pos-
sessionem alicuius data pecunia sub hac spe in pi-
gnus acceperit, si sortem suam, deductis expensis de
fructibus iam recepit, absolute * restituat debitori. ^{pro-}
Sin autem aliquod * munus habet, eo recepto, pos- ^{manu}
sessio libera ad dominum reuertatur. Quod si post
huiusmodi constituta in clero quisquam extiterit,
qui detestandis vsurarum lucris insistat, ecclesiasti-
ci officii periculum patiatur, nisi forte beneficium
ecclesiæ fuerit, quod redimendum ei hoc modo
de manu laica videatur.

I I I.

Quamuis graue nimis & diuini dignum anim-
aduersione iudicii habeatur, quod laici quidam
quod sacerdotum est vsurpant in ecclesiasticis re-
bus, maiorem id formidinem incutit ac dolorem,
quod fomitem sui erroris, * qui ipso Deo auctore, <sup>in ip-
sâ</sup>

ANNO
 CHRISTI
 1169.
 cantur a-
 liquoties
 inuenire:
 dum

vacare afferunt, alant: dum quidam fratrum, & co-
 episcoporum nostrorum, aliorumque prælatorum
 ecclesiæ decimas eis, & ecclesiarum dispensationes
 indulgent, & in deuia eos mortis impellunt, qui
 prædicatione ipsorum ad vitæ viam fuerant reuo-
 candi. De quibus dicit Dominus per prophetam:
Peccata populi mei comedunt, & ad iniquitatem pro- oset 4.
nocant animas eorum. Vnde statuimus, vt si quis
 alicui laico in sæculo remanenti ecclesiam deci-
 mamque concesserit, a suo statu tamquam arbor,
 quæ inutiliter terram occupat, succidatur, & do-
 nec se emendet, lapsum suum deflens, *subiaceat
 dolore prostratus.

IV.

In partibus Tolosæ damnanda hæresis dudum
 emerfit, quæ paulatim more cancri ad vicina loca
 se diffundens, per Guasconiam & alias prouincias
 quamplurimos iam infecit. Quæ dum in modum
 serpentis intra suas euolutiones absconditur, quan-
 to serpit occultius, tanto grauius periculum in sim-
 plicibus commolitur. Vnde *contra eos, episcopos
 & dominos sacerdotes omnes in illis partibus com-
 morantes vigilare præcipimus, & sub intermina-
 tione anathematis prohibere, vt vbi cogniti fuerint
 illius hæresis sectatores, ne receptaculum quisquam
 eis in terra sua præbere, aut præsidium impertire
 præsumat. Sed nec in venditione, aut emptione a-
 liqua cum eis omnino * commercium habeatur; vt
 solatio saltem humanitatis amisso, ab errore viæ suæ
 resipiscere compellantur. Quisquis autem contra
 hæc venire tentauerit, tamquam * princeps iniqui-

tatis eorum, anathemate feriatur. Illi vero si deprehensi fuerint, per catholicos principes custodiae mancipati omnium bonorum amissione mulctentur. Et quoniam de diuersis partibus in vnum latibulum crebro * conuenerunt, & praeter consensum erroris nullam cohabitandi causam habentes, in vno domicilio commorantur: talia conuenticula & inuestigentur attentius, & si * vera fuerint, canonica seueritate vitentur.

V.

Quoniam enormis quaedam consuetudo in quibusdam locis contra sanctorum patrum constitutiones inualuit, vt sub annuo precio sacerdotes ad ecclesiarum regimen constituentur: id ne fiat modis omnibus prohibemus. Quia dum sacerdotium sub huiusmodi mercede venale disponitur, ad aeternae retributionis praemium consideratio non habetur.

VI.

Non * satis vtiliter in populo auaritia redarguitur, si ab his qui in clero constituti videntur, & praecipue qui, contempto saeculo, religiosum nomen profitentur, regula quam susceperunt non obseruatur. Prohibemus igitur, ne ab omnibus, qui ad religionem transire voluerint, alia pecunia requiratur: & ne prioratus, aut capellaniae quaelibet monachorum, aut clericorum, decimae detractione vendantur: neque ab eo, cui regimen ipsarum committitur, pro earum commissione exigatur. Hoc autem simoniacum esse, sanctorum patrum auctoritas manifeste declarat. Vnde quisquis de cetero

ANNO
CHRISTI
1163.

hoc attentare præsumperit, tam qui dederit, quam qui receperit, partem se cum Simone non dubitet habiturum. Pro sepultura quoque, chrismatibus, & olei sacri perceptione, nulla cuiusquam precii exactio intercedat: neque sub obtentu alicuius consuetudinis reatum suum quisquam tueatur: quia diuturnitas non minuit peccatum, sed auget.

VII.

* vices
episcoporum seu

Quia in quibusdam episcopatibus decani quidam, vel archipresbyteri, ad agendas * ipsorum vices seu archidiaconorum, ad terminandas causas ecclesiasticas constituuntur sub annuo precio, quod ad sacerdotis grauamen, vel subuersionem iudiciorum non est dubium redundare: id vltius fieri districtius prohibemus. Quod si facere præsumperit quisquam, remoueatur a clero. Episcopus quoque, qui hæc in sua diocesi sustinuerit, & ecclesiastica iudicia patitur dissimulatione peruertere, canonica districtione plectatur.

VIII.

* deest in
Vatica-
no

Non solum maximopere antiqui hostis inuidia infirma membra ecclesiæ præcipitare laborat, sed manum mittit ad desiderabilia eius, & electos quoque nititur supplantare, dicente scriptura: *Esca* Iob 40.
intra 70. *eius electæ.* Est enim * genus hominum, qui quidem sine causa operari se putant, vbi preciosius aliquod membrum ecclesiæ fuerit, aliqua calliditate subtrahunt. Inde nimirum est, quod se in angelum lucis more solito transfigurans, sub obtentu languentium fratrum considerandis corporibus, ad eccle-

siastica negotia fideliter pertractanda, regulares quosdam ad legendas leges, & confectiones physicas ponderandas, de castris suis educit. Vnde hac sub scientia spirituales viri mundanis rursus actionibus circumdantur, & in interioribus eo ipso deficient, ex quo se alios putant in exterioribus proficere. De praesenti assensu huic malo obuiantes, statuimus, vt nullus omnino post votum religionis, post factam in aliquo religioso loco professionem, ad physicam, legesve mundanas legendas permittatur exire. Si vero exierit, ac ad claustrum suum infra duorum mensium spatium non redierit: ab omnibus euitetur, & in nulla causa, si patrocinium praestare praesumpserit, aut tentauerit, audiatur. Reuersus autem ad claustrum, in choro, capitulo, & mensa vltimus fratrum semper existat: & nisi ex permissione forsan sedis apostolicae, totius spem promotionis amittat.

IX.

Ad haec, ordinationes factas ab Octauiano, & aliis schismaticis, & haereticis, euacuamus, & irritas omnes esse dicimus, & decernimus.

Deest decimus Canon, qui descriptus habetur Extrau. de poenis capite quarto. Haecenus eiusdem Turonensis Concilii Canones. Leguntur iidem fere omnes apud Vvilielmum Neubrigensem, sed inuerso ordine.

Neubrig.
lib. 2. c. 15.

NOTA.

Schismatici
excommu-
nicantur.

* *Concilium.*] De hac Synodo Sigeberti continuator: *In octauis pentecostes*, ait, *Alexander papa, tenuit Concilium Turonis, in quo excommunicauit Octavianum cum aliis schismaticis & complicibus suis.* Ioannes Tyrius in chronico de regibus Francorum, anno 1164. qui est 27. Ludouici iunioris, ait: *Concilium Turonense sub Alexandro papa habitum est, quo acta Papiensis Concilii, in quo Victor & Fredericus praesuerant, damnata fuerunt.* Octo illi Canones qui in appendice oecumenici Concilii Lateranensis XI. infra collocata, sub titulo

ANNO
CHRISTI
1163.

titulo Concilii Turonensis continentur, auctore Vvilielmo Neubrigensi libro 2. cap. 5. hac Synodo editi & constituti putantur. Matthæus Paris in historia Anglicana, *Alexander*, inquit, *Turonis Concilium congregauit in ecclesia sancti Mauricii duodecimo Kalendas Iunii, ad cuius vocationem permissione regis Angliæ venerunt archiepiscopi, episcopi, & alii Angliæ prelati, Thomas Cantuariensis archiepiscopus cum suis suffraganeis, & ad dexteram papa in Concilio sedit: & archiepiscopus Eboracensis Rogerus ad sinistram cum solo episcopo Dunelmensi.* Hæc de Concilio Turonensi Matthæus Paris. Acta vitæ Alexandri papæ de eadem Synodo ista: *Et quoniam tempus Concilii celebrandi imminebat, quod in octauis pentecostes Turonum conuocauerat: exiuit de Parisiis, & transiens per Carnotum, ad Turonis ciuitatem celeriter remeauit. Anno igitur dominice incarnationis millesimo centesimo sexagesimotertio, indictione vndecima, anno quarto sui pontificatus, quartodecimo Kalendas Iunii, supradictus Alexander papa in ecclesia sancti Mauricii Turone Concilium celebrauit, in quo secum interfuerunt cardinales numero decem & septem, & episcopi centum, & viginti quatuor, . . . centum & quatuordecim, & aliorum tam clericorum quam laicorum maxima multitudo. Atque inter alios insignes ecclesie presules interfuit sanctus Thomas archiepiscopus Cantuariensis, anno superiori (vt vidimus) ad eam regendam cathedram ex munere cancellariæ assumptus, quem præter morem Alexander papa eiusmodi excepit honorificentia. Fecit enim, vt omnes cardinales occurrerent ei extra urbem illam, præter duos tantum, qui soliti essent ei semper assistere: idemque obtinuit quæcumque ab ipso pontifice petiisset, nempe suæ ecclesie privilegiorum confirmationem.* Hæc in vita ipsius, a quatuor dictis auctoribus scripta. Ne quid autem pereat de fragmentis actorum Concilii huius, quod integrum in omnibus actis simul reperire non licuit; hic describendam putamus orationem, quam in eodem Turonensi Concilio habuit iubente papa Arnulphus episcopus Lexouienfis: quæ extat inter eius epistolas haud pridem cufas.

Dum ista in Turonensi Concilio cœpta essent aditari, post alios, qui illuc conuenissent catholicæ communionis episcopi, conuolauit & Conradus archiepiscopus Moguntinus electus, de quo ista Romualdus archiepiscopus Salernitanus, huius temporis scriptor fidelis: *Tempore Concilii huius Conradus nobilis clericus Alemannia, & imperatoris consanguineus, qui in Moguntina ecclesia erat electus, nolens Octauiano & imperatori schismatico consentire, ecclesiam suam deserens, ignorante imperatore, ad Alexandrum papam in Franciam festinus aduenit. Quem papa satis benigne recipiens, postmodum secum Romam vsque adduxit: dehinc in cardinalem episcopum Sabinensem promouit; postremo in Moguntinum archiepiscopum sublimauit. Quo audito imperator ira commotus, Christianum nomine cancellarium suum in Moguntina ecclesia eligi fecit, & a suis suffraganeis consecrari.* Hæc ipse, sed de eo sæpe inferius.

Quæ autem in eodem Concilio Turonensi sint transacta, ita legitur in vitæ actis Alexandri papæ: *In eo nimirum apostolica con-*
Concil. Tom. 27.

Aaa

tuta sunt probata, & hæc capitula roborata denuo, & promulgata. Sed, vt Robertus asserit, qui præfens aderat, in primis illud actitatum, quod Alexander papa reddita plenissima ratione de sui legitima ad pontificatum promotione, ingesserit de intrusione & inuasione O. & tauiani querelam: quo factum est vt in ipsum atque complices eius omnes fuerit iteratum anathema. Quibus serio valde peractis, pronuntiante eodem Alexandro pontifice, aliquot in eodem Concilio constituti sunt Canones, qui descripti reperiuntur in eiusdem Alexandri vitæ actis, nec non in codice antiquorum Canonum in Vaticana bibliotheca, vbi ista præmissa leguntur.

CONCILIABVLVM

CLARENDONENSE, QVO DECEM

& sex capitula consuetudinum, vt vocabant, Anglicanarum, æquitati & ecclesiasticæ immunitati repugnancia, confirmata sunt anno Domini MCLXIV. tempore Alexandri papæ III.

NOTA.

Causa & acta Concilii.

^a Concilium.] Qua occasione hæc conuentio apud Clarendonam in Anglia indicta, & quæ capitula ab episcopis ibidem confirmata, & iuramento approbata fuerint, refert Matthæus Paris in historia Anglicana sublequentibus verbis: *Anno Domini MCLXIV. in presentia regis Henrici apud Clarendonam, octauo Kalendas Februarii, presidente Ioanne de Oxonia, de mandato ipsius regis, presentibus etiam archiepiscopis, episcopis, abbatibus prioribus, comitibus, baronibus & proceribus regni, facta est recognitio siue recordatio cuiusdam partis consuetudinum & libertatum antecessorum suorum, regis videlicet Henrici aui sui, & aliorum quæ obseruari debebant in regno, & ab omnibus teneri, propter dissensiones & discordias saepe emergentes inter clerum & iustitiarum domini regis, & magnatum regni. Harum vero consuetudinum recognitarum quadam pars in sexdecim capitulis sublequentibus continetur. De aduocatione, & presentatione ecclesiarum si controuersia emerferit inter laicos & clericos, vel inter clericos, in curia domini regis tractetur & terminetur. Ecclesia de feudo domini regis non possunt in perpetuum dari absque concessione ipsius. Clerici accusati de quacunque re, summoniti a iudicio regis, veniant in curiam ipsi responsuri ibidem de hoc, vnde videbitur curie regis, quod ibi sit respondendum, & in curia ecclesiastica vnde videbitur quod ibi sit respondendum, ita quod regis iustitarius mittet in curiam sanctæ ecclesie, ad videndum quomodo res ibi tractabitur. Et si clericus conuictus vel confessus fuerit, non debet eum de cetero ecclesia tueri. Archiepiscopis, episcopis, & personis regni non licet exire regnum absque licentia domini regis, & si exierint, si*